

Raport z monitoringu wdrażania, w latach 2021-2022, *Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób z niepełnosprawnościami na lata 2021-2026*

Olsztyn, czerwiec 2023

Spis treści

Wprowadzenie	3
Priorytet I: Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności.....	5
Priorytet II: Aktywizacja społeczna osób z niepełnosprawnościami.	14
Priorytet III: Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami.	24
Priorytet IV: Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.	32

Wprowadzenie

Działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami podejmowane w latach 2021-2022 przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego oparte były na wdrażaniu *Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób z niepełnosprawnościami na lata 2021-2026*, który został przyjęty do realizacji Uchwałą Nr 16/163/21/VI Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 marca 2021 roku. Zadania realizowano zgodnie z przyjętym harmonogramem, stanowiącym załącznik do ww. Programu.

Zarządzeniem nr 199/2021 z dnia 15 października 2021 roku, Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego powołał Zespół Monitorujący do monitoringu i ewaluacji *Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób z niepełnosprawnościami na lata 2021-2026*, którego zadaniem jest m.in. ocena efektywności realizacji programu, wydawanie opinii na temat podejmowanych działań, przedstawianie wniosków, opinii i zagrożeń w zakresie wdrażania oraz opiniowanie raportów okresowych z jego realizacji.

Koordynatorem realizacji ww. programu jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Niniejszy raport z monitoringu wdrażania w latach 2021-2022 Programu, opracowano w oparciu o materiały przekazane przez samorządy powiatowe, powiatowe centra pomocy rodzinie województwa warmińsko-mazurskiego, a także jednostki współpracujące:

- Kuratorium Oświaty w Olsztynie,
- Komendę Wojewódzką Policji w Olsztynie,
- Wydział Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie,
- Okręgowego Inspektora Pracy w Olsztynie,
- Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny w Olsztynie,
- Warmińsko-Mazurski Oddział Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Olsztynie,

oraz jednostki organizacyjne samorządu województwa wdrażające poszczególne cele Programu. Przy opracowaniu Raportu wykorzystano również analizy własne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Realizacja Programu polegała w dużej mierze na kontynuacji zadań, realizowanych w latach poprzednich, które z uwagi na ich ciągły charakter, uznano za priorytetowe. Jednocześnie, realizowano zadania nowe wynikające ze zdiagnozowanych aktualnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami, uwzględniając założenia Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych.

Za cel strategiczny Programu uznano: *Osoby z niepełnosprawnościami w pełni, na równi z innymi obywatelami, korzystają z przysługujących im praw i uczestniczą w życiu rodzinnym, społecznym i zawodowym.*

Dla osiągnięcia wyżej wymienionego celu Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego realizował zadania na rzecz osób z niepełnosprawnościami w oparciu o niżej wymienione priorytety:

Priorytet I: Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności.

Priorytet II: Aktywizacja społeczna osób z niepełnosprawnościami.

Priorytet III: Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami.

Priorytet IV: Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Do każdego z priorytetów zdefiniowano cel operacyjny, a następnie zaproponowano stosowne działania i wskaźniki. Efekty działań podejmowanych przez poszczególne instytucje wdrażające zostały zmonitorowane i zmierzone, na podstawie wskaźników określonych w Programie.

2. Priorytet I: Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności.

Cel operacyjny 1: Ułatwienie dostępu do usług w zakresie zapobiegania niepełnosprawności oraz ograniczania jej skutków.

Profilaktyka ma szczególne znaczenie w zapobieganiu niepełnosprawności oraz ograniczaniu i łagodzeniu jej skutków. Wpływa nie tylko na jakość i komfort życia jednostki, ale także na całą populację, niosąc pozytywne efekty związane z ograniczaniem niepełnosprawności oraz utrwalaniem pozytywnych wzorców zachowań społecznych. Wymaga to jednak podejmowania skutecznych działań wszystkich podmiotów i społeczności. Zapobieganie niepełnosprawności i zmniejszanie jej skutków jest dla społeczeństwa mniej kosztowne niż konieczność finansowania leczenia, zapewnienia późniejszej opieki nad osobami z niepełnosprawnościami i podejmowania działań zmierzających do ich integracji ze społeczeństwem.

Cel realizowano poprzez następujące działania:

- Opracowano i wdrażano programy wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci zagrożonych niepełnosprawnością.
  - Na koniec 2022 roku na terenie 8 powiatów województwa warmińsko-mazurskiego (ełckiego, iławskiego, mrągowskiego, nidzickiego, olsztyńskiego, ostródzkiego, piskiego oraz miasta Olsztyn) funkcjonowało 13 ośrodków i punktów wczesnej interwencji dla dzieci zagrożonych niepełnosprawnością. Z usług tych ośrodków skorzystały 1054 osoby, w tym blisko 478 to osoby z niepełnosprawnościami. W porównaniu do 2021 roku zmniejszyła się zarówno liczba tego typu placówek (o 3) jak również osób korzystających z tych usług (o 904). Działania tych podmiotów polegały na pobudzaniu psychoruchowego i społecznego rozwoju dzieci, zapobieganiu pogłębiania się niepełnosprawności oraz przygotowaniu dzieci do podjęcia nauki.
  - W ramach działań na rzecz wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci z niepełnosprawnościami oraz zagrożonych niepełnosprawnością, według informacji otrzymanych z powiatowych centrów pomocy rodzinie województwa warmińsko-mazurskiego, w roku 2021 realizowano 5 programów (skorzystało z nich ponad 1 100 uczestników):
    - kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” (17 powiatów, bez mrągowskiego, nowomiejskiego, węgorzewskiego, miasta Elbląg),
    - „Rehabilitacja dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego” (powiat działdowski),
    - „Indywidualne programy Wczesnego Wspomagania Rozwoju Dziecka (WWRD) dla każdego dziecka” (miasto Olsztyn),
    - „Punkt wczesnej interwencji” (powiat iławski),
    - "Nie nowotworom u dzieci" (powiat olsztyński),

natomiast w 2022 roku jedynie 2 (skorzystało z nich ponad 1 500 osób):

- kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” (17 powiatów, bez mrągowskiego, nowomiejskiego, węgorzewskiego, miasta Elbląg),
- Projekt Innowacyjno-Wdrożeniowy w zakresie oceny funkcjonalnej polegający na badaniu i opracowaniu modelowych rozwiązań na rzecz świadczonego lokalnie międzysektorowego wsparcia dla dzieci, uczniów i rodzin (powiat bartoszycki).

- Systematycznie wzrasta liczba dzieci, które skorzystały z usług zespołów wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka. W 2021 roku z usług tych skorzystało 2 430 dzieci, natomiast w 2022 roku już 2 680 dzieci. Zespoły wczesnego wspomaganie prowadzą terapię logopedyczną, psychologiczną, pedagogiczną, integrację sensoryczną oraz rehabilitację ruchową i prowadzone są w publicznych i niepublicznych: przedszkolach i szkołach podstawowych, w tym specjalnych, innych formach wychowania przedszkolnego, ośrodkach szkolno-wychowawczych, ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych i poradniach psychologiczno-pedagogicznych.

✓ Inwestowano w infrastrukturę społeczną, służącą świadczeniu usług opiekuńczo-rehabilitacyjnych osobom z niepełnosprawnościami, ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

- Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego dofinansował, ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, roboty budowlane (w rozumieniu przepisów *ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane dotyczące obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów*). W ramach tych działań w latach 2021-2022, przyznano dofinansowanie na roboty budowlane w 8 obiektach, w łącznej kwocie 5 190 000,00 zł, z usług których rokrocznie mogło skorzystać około 700 osób. Szczegółowe dane w tym zakresie ujęto w zadaniach dotyczących dostępności architektonicznej w obiektach służących rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami.
- W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, w latach 2021-2022 dofinansowano ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego:
  - rozbudowę obiektu rehabilitacyjno-edukacyjnego o dodatkową przestrzeń umożliwiającą świadczenie usług opiekuńczych oraz rehabilitacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami w Polskim Stowarzyszeniu na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Biskupcu, w wysokości blisko 658 tys. zł (cała kwota inwestycji wyniosła 5 mln 640 tys. zł, w tym ze środków EFRR dofinansowano 1 619 tys. zł, a ze środków PFRON - 2 445 tys. zł). Ze wspartej infrastruktury społecznej będzie mogło skorzystać około 300 osób z niepełnosprawnościami rocznie,

- przebudowę i rozbudowę budynku Środowiskowego Domu Samopomocy w Lubawie, w kwocie ponad 198 tys. zł, a ze wsparcia skorzysta ponad 100 osób z niepełnosprawnościami rocznie.
- Na podstawie § 14 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 listopada 2007 r. w *sprawie turnusów rehabilitacyjnych* Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, w latach 2021-2022 wydał 8 opinii o ośrodkach ubiegających się o wpis do rejestru ośrodków, w których mogą odbywać się turnusy dla osób z niepełnosprawnościami korzystających z dofinansowania ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i przekazał Wojewodzie Warmińsko-Mazurskiemu, który na ich podstawie dokonał wpisu do wyżej wymienionego rejestru.
- W latach 2021-2022 dofinansowano, ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Fundacji ARGO-FUN oraz z budżetu Wojewody Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, wyposażenie 13 placówek rehabilitacyjnych i instytucji w sprzęt rehabilitacyjny, na kwotę ponad 1 mln. zł, w 8 powiatach (bartoszyckim, braniewskim, giżyckim, mrągowskim, oleckim, olsztyńskim, szczycieńskim i miasto Elbląg).

Działania te odpowiadały na potrzeby osób z niepełnosprawnościami zamieszkujących województwo warmińsko-mazurskie, przyczyniły się do zwiększenia dostępności usług rehabilitacyjnych w miejscu zamieszkania tych osób, podnosząc jednocześnie ich jakość. Tym samym rehabilitacja osób z niepełnosprawnościami stała się bardziej efektywna i pozwala na ograniczanie skutków niepełnosprawności.

- W 2022 roku z turnusów rehabilitacyjnych, dofinansowanych ze środków PFRON, skorzystało łącznie 2 601 osób z niepełnosprawnościami, w tym 829 opiekunów. Na ten cel samorządy powiatowe przeznaczyły ponad 4,2 mln zł. W porównaniu do 2021 roku znacznie zwiększyła się liczba uczestników turnusów rehabilitacyjnych (2 494 uczestników, w tym 689 opiekunów).
- Ponadto, z mocy *ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników*, w turnusach rehabilitacyjnych uczestniczyły osoby z niepełnosprawnościami z obszarów wiejskich, ubezpieczone w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (skierowane przez Wydział Prewencji, Rehabilitacji i Orzecznictwa Lekarskiego KRUS Oddział Regionalny w Olsztynie) – w 2022 roku – 331, natomiast w 2021 roku – 195 osób.
- Narodowy Fundusz Zdrowia Warmińsko-Mazurski Oddział Wojewódzki w Olsztynie dofinansował, ze środków NFZ, zakup przedmiotów ortopedycznych oraz środków pomocniczych w punktach sprzedaży i wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego – w 2022 roku 635 punktów na łączną kwotę 48 419 809 zł, natomiast w 2021 roku dofinansowano 656 punktów na łączną kwotę 41 764 317 zł.

✓ Opracowano i wdrażano lokalne programy i projekty dotyczące zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków, w tym propagowania zdrowego stylu życia.

- W ramach zadań z zakresu zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków, w tym propagowania zdrowego stylu życia, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2022 roku, przekazał środki finansowe na realizację:
  - 11 zadań publicznych przez organizacje pozarządowe, na łączną kwotę 90 tys. zł, w których ostateczna liczba uczestników wyniosła 1 425 osób,
  - w ramach dotacji celowych (14) samodzielnym publicznym zakładom opieki zdrowotnej (dla których Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego jest organem tworzącym) na realizację zadań związanych z edukacją i promocją w zakresie ochrony zdrowia, w wysokości 109 tys. zł. Uczestniczyło w nich 2 106 osób.

W latach 2021-2022, dofinansowano łącznie 41 zadań z ww. zakresu, w wysokości ponad 315 tys. zł, w których uczestniczyło około 6 200 osób, w tym ponad 1 200 z niepełnosprawnościami.

- W ramach działań na rzecz ograniczania skutków niepełnosprawności, w tym również propagowania zdrowego stylu życia, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego realizował działania na rzecz uprawiania sportu przez osoby z niepełnosprawnościami. W latach 2021-2022 udzielono dotacji na realizację 70 imprez sportowych, w wysokości ponad 317 tys. zł, w których uczestniczyły 4 344 osoby, w tym 3 315 z niepełnosprawnościami. W ramach tych działań zorganizowano turnieje, spartakiady i zawody, które umożliwiły, zarówno tym osobom, jak i pozostałym uczestnikom, aktywne spędzenie wolnego czasu, ich aktywizację społeczną oraz możliwość sportowej rywalizacji bez względu na poziom potencjału sprawnościowego. Stanowiły one również ważny impuls w mobilizowaniu osób zmagających się z niepełnosprawnością do uprawiania czynnego sportu, a przez to, do prowadzenia przez te osoby zdrowszego stylu życia.
- W okresie sprawozdawczym na terenie województwa warmińsko-mazurskiego 17 powiatów realizowało programy i projekty dotyczące zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków, w tym propagujące zdrowy styl życia (w każdym roku po 98), w których uczestniczyło:
  - w 2021 roku – 15 404 osoby,
  - w 2022 roku – 33 912 osób.
- Narodowy Fundusz Zdrowia Warmińsko-Mazurski Oddział w Olsztynie w latach 2021-2022 sfinansował 13 świadczeń w zakresie profilaktycznych programów zdrowotnych na łączną kwotę 2 180 072,86 zł (2022 – brak kwoty dofinansowania). Świadczenia dotyczyły między innymi realizacji programów profilaktyki raka piersi i szyjki macicy oraz mammografii.

✓ Podejmowano inicjatywy na rzecz przeciwdziałania wypadkom drogowym, przy pracy oraz w gospodarstwach rolnych i domowych.

- Zadania na rzecz poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego co roku realizuje WORD – Regionalne Centrum Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego w Olsztynie oraz WORD w Elblągu. W 2022 roku w 34 zorganizowanych przez te jednostki akcjach, seminariach, konferencjach i innych formach uświadamiających na temat bezpieczeństwa ruchu drogowego uczestniczyło ponad 8 tys. mieszkańców, w tym przede wszystkim dzieci i młodzież. W roku 2021 zorganizowano 10 przedsięwzięć, w których uczestniczyło 6 395 osób.
- Zadania z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego realizowane były także przez Komendę Wojewódzką Policji w Olsztynie, która zorganizowała i uczestniczyła w szeregu przedsięwzięć mających charakter prewencyjno-kontrolny i wychowawczy. Działania te skierowane były do różnych grup i środowisk użytkowników dróg z terenu województwa warmińsko-mazurskiego. Według informacji otrzymanych z KWP odnotowano:
  - w 2021 roku 917 wypadków, w których zostało poszkodowanych 1 165 osób,
  - w 2022 roku 829 wypadków, w których zostało poszkodowanych 1 011 osób.

Najczęstsze przyczyny wypadków drogowych to:

- niedostosowanie prędkości do warunków ruchu,
- nieustąpienie pierwszeństwa przejazdu,
- nieustąpienie pierwszeństwa pieszemu na przejściu dla pieszych,
- nieprawidłowe wyprzedzanie,
- niezachowanie bezpiecznej odległości między pojazdami.

W celu przeciwdziałania ww. wypadkom Komenda Wojewódzka Policji w Olsztynie, podejmowała liczne inicjatywy i przedsięwzięcia edukacyjne na temat bezpieczeństwa ruchu drogowego. Regularnie organizowano spotkania edukacyjne dla dzieci, młodzieży i dorosłych na ten temat. W 2021 roku zorganizowano 2 573 różnego rodzaju działań prewencyjnych, w których uczestniczyło prawie 400 tys. osób, natomiast w 2022 roku podjęto prawie 3 tysiące działań.

- W celu zapobiegania wypadkom w gospodarstwach rolnych, w 2022 roku KRUS Oddział Regionalny w Olsztynie zorganizował blisko 600 różnych spotkań i szkoleń, w których udział wzięło ponad 13 tys. osób. W porównaniu do roku 2021 wzrosła liczba spotkań i szkoleń z zakresu przeciwdziałania wypadkom w gospodarstwach rolnych i jednocześnie zmalała liczba wypadków z 498 do 474.
- Występujący problem wysokiej wypadkowości w województwie warmińsko-mazurskim powoduje potrzebę ciągłej działalności profilaktyczno-prewencyjnej, mającej na celu popularyzację wiedzy na temat ochrony i bezpiecznych warunków pracy.

Każdego roku Okręgowa Inspekcja Pracy podejmuje szereg działań na terenie województwa warmińsko-mazurskiego o charakterze kontrolnym w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz prawnej ochrony pracy. Przeprowadzane są

kontrole związane z występowaniem bezpośredniego zagrożenia życia i zdrowia pracowników, jak również z badaniem śmiertelnych, ciężkich zbiorowych wypadków przy pracy.

W wyniku 56 kontroli, przeprowadzonych w 2022 roku u 53 pracodawców zatrudniających pracowników z niepełnosprawnościami, inspektorzy pracy wydali nakazy i wystąpienia oraz polecenia mające na celu likwidację zagrożeń wypadkowych i chorobowych oraz przywrócenie praworządności w stosunkach pracy. Wydano ogółem 103 decyzje (w tym 33 ustne) w odniesieniu do 1 111 pracowników. W wyniku realizacji 89 decyzji poprawiono warunki pracy dla 930 pracowników. Wydano również 52 wnioski zawarte w wystąpieniach, regulujące nieprawidłowości odnoszące się do 538 pracowników.

✓ Opracowano i wdrażano lokalne programy i inicjatywy ochrony zdrowia psychicznego.

- Zadania na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi w głównej mierze realizowane były przez Środowiskowe Domy Samopomocy, które świadczą usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.

Na koniec 2022 roku w województwie warmińsko-mazurskim odnotowano 65 ośrodków wsparcia w formie Środowiskowych Domów Samopomocy, w których było 3 506 miejsc dziennych i 57 miejsc całodobowych. W porównaniu do roku 2021 nie zmieniła się ogólnie liczba miejsc w tych ośrodkach.

- Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego zadania na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi realizowane były również przez 31 Domów Pomocy Społecznej, 22 Warsztaty Terapii Zajęciowej, 9 Zakładów Aktywności Zawodowej i Centrum Zdrowia Psychicznego.
- W latach 2021-2022 w ramach działań na rzecz promocji zdrowia psychicznego oraz zapobiegania zaburzeniom psychicznym Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz jego jednostki organizacyjne zrealizowały niżej wymienione przedsięwzięcia, dofinansowane ze środków budżetu Województwa Warmińsko-Mazurskiego:
  - Departament Zdrowia Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie zlecił zakładom opieki zdrowotnej oraz organizacjom pozarządowym 19 zadań z zakresu zdrowia psychicznego oraz zapobiegania zaburzeniom psychicznym, na łączną kwotę ponad 112 tys. zł, w których uczestniczyły dzieci z zespołem Downa i ich rodziny, dzieci i młodzież zagrożone kryzysem psychicznym oraz osoby z zaburzeniami psychicznymi i depresyjnymi – łącznie 2 423 osoby, w tym 2 241 z niepełnosprawnościami.
  - W ramach podnoszenia kwalifikacji zawodowych kadry podmiotów wspierających aktywny udział osób z niepełnosprawnościami (w tym z zaburzeniami psychicznymi) w życiu społecznym i integracji ze

środowiskiem, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie przeprowadził szkolenia dla kadry kierowniczej środowiskowych domów samopomocy, ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie i placówek opiekuńczo-wychowawczych, a także dla kadry centrów usług społecznych. Łącznie w szkoleniach uczestniczyło 428 pracowników tych jednostek z terenu województwa warmińsko-mazurskiego.

- Podmioty realizujące działania w zakresie uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie, wykonały zadania na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień o łącznej wartości blisko 890 tys. zł., w których uczestniczyło ponad 400 osób. Objęły one projekty inwestycyjne oraz wyposażenie placówek. Podniesiono również kwalifikacje pracowników lecznictwa odwykowego.

Tabela 1. Szkolenia i inwestycje zrealizowane w zakresie promocji zdrowia psychicznego oraz zapobiegania zaburzeniom psychicznym.

Rok	Nazwa zadania	Odbiorca	Liczba uczestników	Wartość przedsięwzięcia
2021	Podnoszenie kwalifikacji pracowników lecznictwa odwykowego w Województwie Warmińsko-Mazurskim	Szpital Psychiatryczny Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Węgorzewie	32	84 440 zł
	Dofinansowanie doposażenia Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Giżycku		37	31 228 zł
	Pokrycie kosztów przebudowy pomieszczenia w budynku Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Giżycku, na łazienkę dostosowaną do potrzeb osób niepełnosprawnych. Remont sanitariatu i łazienki na pierwszym piętrze oraz modernizacja pozostałych pomieszczeń łazienkowych przeznaczonych dla pacjentów		37	69 987 zł
	Pokrycie kosztów: 1) Malowania dwóch klatek schodowych, części korytarza (detoks) wraz z wymianą okien na witryny EI60. Wymiana drzwi do sal chorych, gabinetów lekarskich i innych pomieszczeń na drzwi wzmocnione wraz z wymianą ościeżnic.2) Remontu 4 łazienek pacjentów wraz z wymianą drzwi wejściowych na wzmocnione, wymiana armatury sanitarnej i porcelany sanitarnej, oświetlenia, wentylacji, wyburzenie ścian i montaż elementów zabudowy HPL.3) Projekty, kosztorysy i nadzory inwestorskie	Wojewódzki Zespół Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie	42	210 500 zł
	Dofinansowanie wyposażenia Oddziału Terapii Uzależnienia od Alkoholu WZLP w Olsztynie		42	22 000 zł
	Dofinansowanie wyposażenia Oddziału Terapii Uzależnienia od Alkoholu WZLP w Olsztynie		42	16 400 zł
	Pokrycie kosztów budowy przyłącza kanalizacji sanitarnej wraz z przydomową oczyszczalnią ścieków oraz instalacji elektrycznej do zasilania oczyszczalni, na działce o numerze 283/2 w obrębie Guja, gmina Węgorzewo	Ośrodek Rehabilitacji Uzależnionych „Doren” im. Berty Trusiewicz Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Różewcu	20	60 000 zł
2022	pokrycie kosztów zakupu sprzętu i wyposażenia do Pododdziału Leczenia Zespołów Abstynenckich po Substancjach Psychoaktywnych wchodzącego w skład Oddziału VII A – Leczenia Alkoholowych Zespołów Abstynenckich	Wojewódzki Zespół Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie	42	56 150 zł
	Pokrycie kosztów prac modernizacyjnych polegających na dostosowaniu klatki schodowej oraz hydrantów do obowiązujących przepisów przeciwpożarowych	Ośrodek Rehabilitacji Uzależnionych "DOREN" im. Berty Trusiewicz	20	84 457 zł
	pokrycie kosztów prac modernizacyjnych polegających na informatyzacji Ośrodka		20	159 535 zł
	Podnoszenie kwalifikacji pracowników lecznictwa odwykowego w województwie warmińsko-mazurskim	Szpital Psychiatryczny SP ZOZ w Węgorzewie	90	89 750 zł

(Źródło: dane z Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie)

- W celu zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków, w 2021 roku zlecono również organizacjom pozarządowym realizację zadań publicznych w zakresie uzależnień, na łączną kwotę ponad 183 tys. zł, w których wzięło udział ponad 750 osób.
- w 2021 roku zorganizowano spotkanie online poświęcone problemom związanym ze środkami odurzającymi, substancjami psychotropowymi, nowymi substancjami psychoaktywnymi i środkami zastępczymi w województwie warmińsko-mazurskim. W spotkaniu udział wzięło 88 osób. Byli to przedstawiciele instytucji, placówek i organizacji na co dzień zajmujących się problematyką uzależnień od substancji psychoaktywnych, takich jak: stacje sanitarno-epidemiologiczne (w Elblągu i Olsztynie), kierownicy ośrodków terapeutycznych, przedstawiciele Policji, Kuratorium Oświaty, Narodowego Funduszu Zdrowia, psychoprofilaktycy.
- W 2022 roku na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w 12 powiatach (braniewskim, elckim, gołdapskim, iławskim, kętrzyńskim, lidzbarskim, nidzickim, nowomiejskim, olsztyńskim ostródzkim, miasto Olsztyn i Elbląg) realizowano 29 lokalnych programów i inicjatyw na rzecz ochrony zdrowia psychicznego, w których uczestniczyło łącznie 7 715 osób. Natomiast w 2021 roku odnotowano większą liczbę realizowanych tego typu programów i inicjatyw (48), a także uczestników (8 147).

Tabela 2. Wskaźniki osiągnięcia celu.

Lp.	Nazwa wskaźnika	2020 rok	2021 rok	2022 rok
1	Liczba dzieci objętych działaniami na rzecz wczesnego wykrywania wad rozwojowych.	541	1 147	1 548
2	Liczba osób z niepełnosprawnościami, które skorzystały w środowisku lokalnym z obiektów służących rehabilitacji, wspartych m. in. ze środków PFRON	ponad 2 700	1 017	692
3	Liczba uczestników wdrożonych lokalnych programów i projektów dotyczących zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków.	83 338	73 479	47 527
4	Liczba uczestników realizowanych programów i inicjatyw w zakresie ochrony zdrowia psychicznego.	8 245	9 498	10 138
5	Liczba osób z niepełnosprawnościami, którym dofinansowano uczestnictwo w turnusie rehabilitacyjnym.	2 506	2 689	2 932

3. Priorytet II: Aktywizacja społeczna osób z niepełnosprawnościami.

Cel operacyjny 2: Zwiększenie aktywnego udziału osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin w życiu społecznym.

Proces aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami jest trudny i wielopłaszczyznowy. Wymaga zaangażowania państwa, samorządu terytorialnego, organizacji społecznych i rodzin tych osób, aby wyeliminować niepożądane zjawiska takie jak odrzucenie, alienacja czy marginalizacja. Postępujące zagrożenie wykluczeniem społecznym różnych grup, a szczególnie osób z niepełnosprawnością wymaga podejmowania skutecznych działań na rzecz poprawy jakości ich życia, uspołecznienia i aktywizacji w lokalnym środowisku. W związku z powyższym, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego kontynuował działania w zakresie aktywizacji społecznej podejmując działania zmierzające do stworzenia systemu wsparcia tych osób, poprzez wpływ na rozwój infrastruktury społecznej, umożliwiającej korzystanie z usług rehabilitacyjnych oraz wyrównywanie szans osób z niepełnosprawnościami w dostępie do kultury, turystyki i rekreacji.

Cel realizowano poprzez następujące działania:

✓ Zintensyfikowano działania na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych osób z niepełnosprawnościami.

- W 2022 roku w ponad 1,6 tys. placówkach oświatowych województwa warmińsko-mazurskiego kształciło się prawie 11 tys. osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W porównaniu do roku 2020 i 2021 ich liczba wzrosła.

Wszyscy ww. uczniowie, w tym posiadający orzeczenie poradni psychologiczno-pedagogicznej, objęci byli wsparciem psychologiczno-pedagogicznym przez specjalistów zatrudnionych w szkołach i placówkach oświatowych.

- Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w 2022 roku funkcjonowało 26 poradni psychologiczno-pedagogicznych, w których pomocą psychologiczno-pedagogiczną objęto ponad 3,8 tys. dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością.
- W województwie warmińsko-mazurskim na dzień 31.12.2022 roku działały:
  - 23 Specjalne Ośrodki Szkolno-Wychowawcze, do których uczęszczało 732 dzieci i młodzieży z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, w ramach obowiązku szkolnego na poziomie przedszkolnym, szkoły podstawowej i szkoły ponadpodstawowej,
  - 7 Ośrodków Rewalidacyjno-Wychowawczych, które umożliwiły 323 wychowankom z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim lub znacznym, realizację obowiązku szkolnego,
  - 9 Ośrodków Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczych (OREW w Działdowie, Giżycku, Mikołajkach, Nidzicy, Biskupcu, Ostródzie, Piszcu, Elblągu i Olsztynie), w których uczniowie z niepełnosprawnościami realizowały

obowiązek szkolny lub naukę na zasadzie porozumienia ze szkołami macierzystymi. Ośrodki te dały możliwość edukacji dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim oraz umiarkowanym i znacznym z wieloraką niepełnosprawnością, a także kompleksowej rehabilitacji.

- W latach 2021-2022 w ramach działań/poddziałań wdrażanych przez Departament Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, zrealizowano projekty na rzecz zwiększenia dostępności i jakości edukacji przedszkolnej oraz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami. Projektami objęto 8 891 osób, w tym 197 osób z niepełnosprawnościami,
  - W ramach wdrażania programu „Aktywny Samorząd” (Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym) powiaty województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2021-2022 dofinansowały, ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, prawie 1 500 wniosków na ponad 5,2 miliona złotych.
- ✓ Inicjowano rozwój ośrodków wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin - usług terapeutycznych, rehabilitacyjnych, psychologicznych oraz warsztatów dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin.
- W 2022 roku funkcjonowało w województwie 121 ośrodków i punktów wsparcia świadczących specjalistyczne, terapeutyczne i opiekuńcze usługi dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin. Od 2020 roku ich liczba sukcesywnie się zmniejszała (151 w 2020 roku , 147 w 2021 roku). W porównaniu do 2020 roku zmniejszyła się również liczba osób korzystających z ww. punktów i ośrodków o ponad 15 tysięcy (z 32,1 tysięcy w 2020 roku do 16,5 tysięcy w 2022 roku).
- ✓ Inicjowano organizowanie szkoleń dla kadry podmiotów wspierających aktywny udział osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym i integracji ze środowiskiem.
- W ramach podnoszenia kwalifikacji zawodowych kadry podmiotów wspierających aktywny udział osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym i integracji ze środowiskiem Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz jego jednostki, w latach 2021-2022, zrealizowały nw. przedsięwzięcia:
    - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie przeprowadził szkolenia dla kadry kierowniczej środowiskowych domów samopomocy, ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie oraz centrów usług społecznych, w których uczestniczyło ogółem 428 osób. Ww. szkolenia obejmowały m.in. opracowywanie i realizację indywidualnych planów usług

społecznych, aspekty prawne realizacji usług opiekuńczych, zmiany przepisów w zakresie prowadzenia i zapewnienia miejsc w mieszkaniach chronionych, realizację Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” (tworzenie mieszkań chronionych i mieszkań dla osób z niepełnosprawnościami), zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom domów pomocy społecznej przez pracowników socjalnych tam zatrudnionych, organizację społeczności lokalnej, zasady zarządzania zespołem i prowadzenia ŚDS w sytuacji kryzysowej, w tym zwłaszcza w dobie pandemii COVID-19 oraz dostępność jako element włączenia społecznego osób z różnymi niepełnosprawnościami.

- Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu zorganizował szkolenia dla nauczycieli i pedagogów, dzięki którym zostali oni zapoznani między innymi z metodami i formami pracy z uczniami z niepełnosprawnościami adekwatnymi do rodzaju ich dysfunkcji, a także nabyli umiejętność angażowania ww. osób w życie społeczne w obrębie szkoły jak i poza nią. W szkoleniach uczestniczyło ponad tysiąc osób.
  - Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Emilii Sukertowej-Biedrawiny w Olsztynie udostępniła przestrzeń biblioteczną do przeprowadzenia wspólnych lub własnych działań np. szkoleń, konferencji, webinarów. 10 pracowników Biblioteki wzięło również udział w przedsięwzięciach, dzięki którym zgłębili wiedzę z zakresu profesjonalnego zachowania wobec klientów, w tym komunikacji z osobami z różnymi dysfunkcjami, np. Czy niewidomi czytają książki tylko w brajlu? W ramach kampanii SBP #niezostawiamczytelnika, Świat dotyku i dźwięku bez tajemnic - zwiększenie kompetencji i umiejętności otoczenia osób z niepełnosprawnościami.
  - Według danych z powiatowych centrów pomocy rodzinie na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2021-2022 przeprowadzono ponad 200 szkoleń dla kadry podmiotów wspierających aktywny udział osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym i integracji ze środowiskiem. Liczba uczestników tych szkoleń to ponad 2,3 tysięcy osób. W porównaniu do 2020 roku co roku zwiększała się zarówno liczba przeprowadzonych szkoleń, jak i liczba uczestników.
- ✓ Wspierano opracowywanie i wdrażanie lokalnych programów i projektów na rzecz aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami.
- W celu wyrównywania szans w dostępie do kultury, poszczególne podmioty, w tym: Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Emilii Sukertowej-Biedrawiny w Olsztynie, Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna im. Karola Wojtyły w Elblągu, Centrum Spotkań Europejskich „Światowid” w Elblągu, Warmińsko-Mazurska Filharmonia im. F. Nowowiejskiego w Olsztynie, Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie, Muzeum Bitwy pod Grunwaldem w Stębarku i Muzeum Budownictwa Ludowego Park Etnograficzny w Olsztynku, przy współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób

z niepełnosprawnościami, zorganizowały szereg imprez kulturalno-artystycznych, prezentacje twórczości tych osób oraz warsztaty plastyczno-artystyczne. W latach 2021-2022 łącznie wzięło w nich udział prawie 11 tysięcy osób z niepełnosprawnościami. Przedsięwzięcia te umożliwiły rozszerzenie oddziaływań na otwarte społeczeństwo, promocję twórczości artystycznej, przełamywanie barier społecznych oraz zmianę sposobu postrzegania osób z niepełnosprawnościami poprzez ich możliwości, a nie ograniczenia.

- Według danych z powiatowych centrów pomocy rodzinie, w latach 2021-2022, zrealizowano w powiatach kilkadziesiąt programów/projektów rocznie, w zakresie aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami, w których każdego roku uczestniczyło blisko 10 tysięcy osób, w tym osoby z niepełnosprawnościami.

✓ Promowano wolontariat na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

- Na koniec 2022 roku na terenie województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonowały 53 punkty/biura wolontariatu, w ramach których działało ponad tysiąc wolontariuszy. W stosunku do roku 2020, liczba biur zwiększyła się o 4, natomiast liczba wolontariuszy w nich zrzeszonych nieznacznie się zmniejszyła.
- Uczniowie Szkoły Policealnej im. Jadwigi Romanowskiej w Elblągu wzięli udział w przedsięwzięciach, w ramach których, w latach 2021-2022, wsparli jako wolontariusze realizację projektów realizowanych przez współpracujące ze szkołą organizacje pozarządowe:
  - *Droga do niezależności* – projekt mający na celu aktywizację społeczno-zawodową osób z niepełnosprawnościami. Projekt realizowany był w ramach środków EFS. Niepełnosprawni intelektualnie uczestnicy projektu, w tym ze sprzężeniami, niedowidzący i niewidzący; niedosłyszący i niesłyszący, z zaburzeniami i chorobami psychicznymi, epilepsją oraz chorobami przewlekłymi nabywali umiejętności zawodowe.
  - *Centrum integracji społecznej* - projekt dla osób z niepełnosprawnościami z terenu powiatu elbląskiego i miasta Elbląg, którego celem była szeroko pojęta aktywizacja społeczno-zawodowa osób z niepełnosprawnościami w wieku produkcyjnym, szczególnie osób po 45 roku życia.

W ramach ww. działań każdym projektem objęto 20 osób z niepełnosprawnościami rocznie.

- Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna im. Karola Wojtyły w Elblągu w monitorowanym okresie podpisała 2 umowy z osobami z niepełnosprawnością o świadczenie pracy wolontariackiej.

✓ Wspierano działania organizacji pozarządowych w zakresie rehabilitacji społecznej, integracji i budowania pozytywnych postaw wobec osób z niepełnosprawnościami.

- Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego na koniec 2022 roku działało łącznie 379 organizacji pozarządowych zajmujących się tematyką osób z niepełnosprawnościami. Dla porównania w 2020 roku było ich 310.
- Zlecanie zadań publicznych organizacjom pozarządowym jest jednym ze skuteczniejszych sposobów zwiększenia integracji oraz aktywizacji społecznej i zawodowej środowisk zagrożonych społecznym wykluczeniem. To organizacje pozarządowe funkcjonując w lokalnym środowisku są najbliżej osób, do których kierują swoje działania i najlepiej znają potrzeby osób z niepełnosprawnościami. Ma to szczególne znaczenie przy szybkiej diagnozie i w podejmowaniu prób rozwiązania istniejących problemów.
- W latach 2021-2022 Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego zlecił:
  - ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych będących w dyspozycji Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, realizację 30 zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami o zasięgu regionalnym, na kwotę prawie 680 tysięcy złotych, w których uczestniczyło ponad 2,7 tysiąca osób, w tym prawie tysiąc z niepełnosprawnościami,
  - ze środków z budżetu Województwa Warmińsko-Mazurskiego zlecił zadania z zakresu m.in. zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, artystycznym i rekreacji, a także rehabilitacji społecznej i zawodowej, przyznając podmiotom dotacje celowe, na ponad 300 tysięcy złotych, w których uczestniczyło ponad 40 tysięcy osób, w tym ponad 2,7 tysiąca z niepełnosprawnościami.
- W latach 2021-2022 powiaty zleciły organizacjom pozarządowym i podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 *ustawy 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* realizację ponad 250 zadań na rzecz osób z niepełnosprawnościami lub z ich udziałem, na kwotę ponad 70 milionów złotych, w których uczestniczyło ponad 37 tysięcy osób, w tym blisko 10 tysięcy z niepełnosprawnościami.
- Zarząd Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w latach 2021-2022 zlecił ze środków PFRON organizacjom pozarządowym i podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 *ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* 82 zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych o charakterze ogólnopolskim, na ponad 23 miliony złotych. Ogólna liczba beneficjentów to ponad 18 tysięcy osób. W porównaniu do 2020 roku wzrosła liczba zleconych zadań, jak również liczba ich uczestników.

- Zgodnie z Programami Współpracy Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi na realizację działań z zakresu pomocy społecznej w ramach otwartych konkursów ofert dla organizacji pozarządowych oraz z podmiotów, o których mowa w art. 3 ust. 3 *ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*, w latach 2021-2022 zlecono realizację 12 zadań organizacjom pozarządowym, w których uczestniczyło łącznie prawie 500 osób, w tym z niepełnosprawnościami. Podmioty te otrzymały dotacje w łącznej wysokości 426 850 złotych.
- ✓ **Rozwój nowych form i metod wsparcia osób z niepełnosprawnością w środowisku lokalnym, w tym tworzenia kręgów wsparcia.**
  - W latach 2021-2022 w dziewięciu powiatach województwa warmińsko-mazurskiego (tj. bartoszyckim, braniewskim, gołdapskim, iławskim, nidzickim, nowomiejskim, olsztyńskim oraz miasto Olsztyn i miasto Elbląg) wprowadzono nowe formy i metody wsparcia osób z niepełnosprawnością w środowisku lokalnym. Poszczególne instytucje wskazują, że na ich terenie wdrożono między innymi:
    - opracowywanie Planów na przyszłość dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, uwzględniających najważniejsze obszary życia,
    - tworzenie portretu osoby z niepełnosprawnością intelektualną, w celu poszukiwania ludzi do utworzenia dla nich kręgów wsparcia,
    - szkolenia dla nauczycieli z zakresu autyzmu i Aspergera,
    - program pn. Bliżej szkoły, który miał na celu przeprowadzenie cyklu warsztatów podnoszących kompetencje wychowawcze i terapeutyczne rodziców, opiekunów i nauczycieli,
    - projekty pn. „Pomysł na rodzinę” i „Rodzinna inicjatywa”, które miały na celu rozwijanie i podtrzymywanie więzi rodzinnych, integrację, prowadzenie warsztatów rozwijających zainteresowania oraz wsparcie psychologiczne,
    - tworzenie koalicji sojuszników osób z niepełnosprawnościami z lokalnych organizacji i instytucji,
    - tworzenie Kręgów Wsparcia,
    - program Samodzielność – Aktywność - Mobilność,
    - Pilotaż Standardów funkcjonowania WTZ w ramach projektu *Aktywni niepełnosprawni - narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych*.
  - Z nowych form i metod wsparcia osób z niepełnosprawnością w środowisku lokalnym wdrożonych w ww. okresie skorzystało odpowiednio: w 2021 roku - 676 osób, w 2022 roku - 287 osób.
  - Innowacyjną metodą wsparcia osób z niepełnosprawnościami są tzw. Kręgi Wsparcia, które mają na celu przygotowanie osoby z niepełnosprawnością intelektualną do samodzielnego funkcjonowania w swoim środowisku. W okresie sprawozdawczym przedsięwzięcie to wrażane było:

- na podstawie projektu pod nazwą „Bezpieczna przyszłość Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną – testowanie modelu”, realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. W wyniku realizacji tego projektu w 2021 roku w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowało 48 Kręgów Wsparcia, które swym działaniem objęły 48 osób. W Kręgi zaangażowane były różne podmioty, w tym m.in.: organizacje pozarządowe, powiatowe centra pomocy rodzinie, miejskie ośrodki pomocy społecznej, biblioteki, policja, kuratorzy, urzędy miejskie, urzędy pracy, warsztaty terapii zajęciowej, spółdzielnie socjalne, szkoły, zakłady aktywności zawodowej, asystenci osobiści osób z niepełnosprawnością, a także podmioty i osoby, z którymi realizowana była nieformalna współpraca (bez porozumień), w tym sklepy wiejskie lub osiedlowe, sołtysi i sąsiedzi osób z niepełnosprawnością.
  - przez organizacje pozarządowe ze środków własnych tych podmiotów, środków jednostek samorządów terytorialnych oraz EFS. W 2021 roku wdrożono ww. przedsięwzięcie na terenie dwóch powiatów (bartoszycki i iławski) i utworzono tam 3 kręgi, które swym działaniem objęły 89 osób, natomiast w 2022 roku na terenie sześciu powiatów (bartoszyckim, kętrzyńskim, nidzickim, nowomiejskim, ostródzkim, miasto Elbląg) funkcjonowały już 32 kręgi, obejmujące swoją opieką 364 osoby z niepełnosprawnością.
- ✓ **Rozwój usług społecznych na rzecz osób z niepełnosprawnościami.**
- W celu zwiększenia udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie w latach 2021-2022 kontynuował działania podjęte w poprzednich latach. W ramach Osi Priorytetowej 11 – Włączenie społeczne Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, finansowanego ze środków EFS, realizowano działania mające na celu ułatwienie dostępu do usług społecznych (w tym integracji ze środowiskiem lokalnym) poprzez wspieranie aktywizacji społecznej, świadczenie usług terapeutycznych, rehabilitacyjnych, psychologicznych, warsztatów dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin, a także rozwój nowych form i metod wsparcia. W ramach kompleksowych usług skierowanych do osób oraz ich rodzin realizowano 14 projektów skierowanych wyłącznie do osób z niepełnosprawnościami (970 osoby) na łączną kwotę wydatków kwalifikowalnych ponad 10,6 milionów złotych oraz 176 projektów, w których uczestniczyły również osoby z niepełnosprawnościami (2 805 osób) na łączną kwotę wydatków kwalifikowalnych blisko 60 milionów złotych.
  - Na terenie większości powiatów województwa warmińsko-mazurskiego nastąpił rozwój nowych usług społecznych na rzecz osób z niepełnosprawnościami, m.in.: usługi teleopieki, opieki wytchnieniowej, usługi asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością oraz usługi w ramach kręgów wsparcia. W latach 2021-2022

z wprowadzonych nowych usług społecznych skorzystało odpowiednio: w 2021 roku - 424 osoby, w 2022 roku – 537 osób.

- W latach 2021-2022 jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego i powiatowego województwa warmińsko-mazurskiego realizowały następujące działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami lub z ich udziałem:
  - program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”, polegający na wsparciu w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym. Na realizację zadania w latach 2021-2022 przeznaczono ze środków Funduszu Solidarnościowego kwotę ponad 22,7 milionów złotych. Wsparciem objęto 1 284 osoby z orzeczeniem o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz dzieci do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji,
  - program „Opieka wytchnieniowa”, mający na celu odciążenie członków rodzin lub opiekunów poprzez wsparcie ich w codziennych obowiązkach lub zapewnienie czasowego zastępstwa. W latach 2021-2022 program realizowano w trzech formach: pobyt dzienny, pobyt całodobowy oraz poradnictwo specjalistyczne. Na realizację programu przeznaczono z Funduszu Solidarnościowego kwotę w wysokości ponad 6 milionów złotych, aby objąć wsparciem 1 001 osób z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności oraz członków ich rodzin lub opiekunów,
  - program „Centra opiekuńczo-mieszkalne”, mający na celu pomoc dorosłym osobom niepełnosprawnym ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, poprzez zapewnienie usług zamieszkiwania w ramach pobytu dziennego lub całodobowego. W latach 2021-2022 na realizację Programu przeznaczono ponad 9 milionów złotych. Utworzono 2 Centra opiekuńczo-mieszkalne: w Powiecie Bartoszyckim na 22 miejsca (20 dziennych i 2 całodobowe) oraz w Gminie Płoskinia na 12 miejsc (3 dzienne i 9 całodobowych). Ze wsparcia funkcjonujących dotychczas podmiotów skorzystały 24 osoby. Tworzone są dwa kolejne Centra: w Gminie Miejskiej Kętrzyn na 22 miejsca (15 dziennych i 7 całodobowych) oraz w Powiecie Oleckim na 12 miejsc całodobowych,
  - program opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 – Maluch+ w roku 2021, polegający na współfinansowaniu przez budżet państwa tworzenia i funkcjonowania nowych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. W ramach realizacji tego programu Moduł 4 (skierowany do podmiotów niegminnych, dotyczący funkcjonowania miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3) skorzystało sześćcioro dzieci, w tym: dwoje z orzeczeniem o niepełnosprawności oraz czworo z opinią o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka wydane przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną. Łączna kwota dotacji dla dzieci

z grupy docelowej wyniosła 22 tysiące złotych. Przekazana dotacja służyła pomniejszeniu opłaty podstawowej ponoszonej przez rodzica za pobyt dziecka w 3 instytucjach (żłobek, klub dziecięcy) o kwotę 500 złotych miesięcznie za pobyt dziecka,

- specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi. W latach 2021-2022 zrealizowano ponad 273 tysiące godzin ww. usług u 886 osób. Kwota wydatków, jaką ponieśli jednostki na powyższe usługi wyniosła ponad 10,2 milionów złotych,
- dofinansowano bieżącą działalność środowiskowych domów samopomocy. W roku 2022 w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowało ich 70 (ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi), w tym 44 gminnych i 26 powiatowych dla 3 743 podopiecznych. Na działalność bieżącą tych placówek w latach 2021-2022 Wojewoda przeznaczył kwotę ponad 174,6 milionów złotych, w tym z programu „Za życiem” ponad 8,5 milionów złotych,
- program „Opieka 75+”, mający na celu poprawę dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób w wieku 75 lat i więcej, zarówno samotnych, jak i pozostających w rodzinach. Głównym celem usług opiekuńczych była pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, świadczenie opieki higienicznej lub pielęgnacji zaleconej przez lekarza oraz zapewnienie – w miarę możliwości ośrodka pomocy społecznej – kontaktów z otoczeniem. Liczba osób korzystających z tej formy wsparcia stale rośnie, a główną grupą jej beneficjentów są osoby w wieku 75 lat i więcej, często mieszkające samotnie. Organizowanie oraz świadczenie usług opiekuńczych jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym, finansowanym ze środków własnych. Jest to forma wspierania osób, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób. W latach 2021-2022 łączny koszt dofinansowania ww. programu wyniósł ponad 5,2 miliona złotych;
- tworzono mieszkania chronione w ramach programu „Za życiem”. W latach 2021-2022 pozyskano środki z rezerwy celowej budżetu państwa z przeznaczeniem na utworzenie nowych mieszkań chronionych w Gminie Pozezdrze, Gminie Giżycko, Gminie Barciany, Gminie Sępólno oraz w Powiecie Oleckim. Mieszkania te przeznaczone są dla osób posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności z powodu choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego, całościowych zaburzeń rozwojowych lub epilepsji oraz osób niewidomych. Na jego realizację przeznaczono z budżetu państwa kwotę ponad 1,1 miliona złotych.
- W latach 2021-2022 Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych dofinansował niżej wymienione działania w zakresie aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami:
  - program „Zajęcia klubowe w WTZ”, z którego skorzystały 62 osoby. W ramach tego przedsięwzięcia Powiat Bartoszycki, Powiat Ełcki oraz Gmina Miasto

Elbląg otrzymały dofinansowanie w łącznej wysokości ponad 300 tysięcy złotych,

- pilotażowy program „Rehabilitacja 25 plus”, adresowany do podmiotów prowadzących Ośrodki Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawcze, Ośrodki Rewalidacyjno-Wychowawcze oraz Szkoły Specjalne Przystosowujące do Pracy i obejmował wsparciem absolwentów tych placówek. W ramach tego działania 2 stowarzyszenia otrzymały dofinansowanie w łącznej wysokości blisko 1,2 milionów złotych. Wsparciem objęto 40 osób,
- Program „Centra informacyjno-doradcze dla osób z niepełnosprawnością”, w ramach którego w 2021 roku Ośrodek Wsparcia Testów w Olsztynie – Fundacja MODRAK otrzymał dofinansowanie w wysokości ponad 513 tysięcy złotych. W wyniku realizacji ww. zadania udzielono 266 porad, a 98 objętych zostało szkoleniami oraz instruktażem z zakresu możliwości wykorzystania technologii asystujących.

Tabela 3. Wskaźniki osiągnięcia celu.

Lp.	Nazwa wskaźnika	2020 rok	2021 rok	2022 rok
1	Liczba osób korzystających z usług ośrodków wsparcia świadczących specjalistyczne, terapeutyczne i opiekuńcze usługi dla osób z niepełnosprawnościami.	32 tys.	41,9 tys.	16,5 tys.
2	Liczba dzieci z niepełnosprawnościami objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną na terenie przedszkola lub szkoły*.	9,8 tys.	10,1 tys.	11 tys.
3	Liczba placówek edukacyjnych dostępnych dla dzieci z niepełnosprawnościami.	nie monitorowano	1,6 tys.	1,6 tys.
4	Liczba osób z niepełnosprawnościami uczestniczących w lokalnych programach i projektach na rzecz aktywizacji społecznej.	4,2 tys.	3 tys.	4 tys.
5	Liczba wolontariuszy pracujących na rzecz osób z niepełnosprawnościami.	1029	1372	1016
6	Liczba organizacji pozarządowych, którym dofinansowano realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej, w tym ze środków PFRON i budżetu samorządów terytorialnych.	nie monitorowano	133	131
7	Liczba osób z niepełnosprawnościami uczestniczących w zadaniach z zakresu rehabilitacji społecznej, realizowanych przez organizacje pozarządowe.	nie monitorowano	15 098	16 810
8	Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z kręgów wsparcia.	nie monitorowano	137	364
9	Liczba samorządów, w których funkcjonują kręgi wsparcia.	nie monitorowano	6	6
10	Liczba nowych podmiotów wspierających nowe usługi dla osób z niepełnosprawnościami.	nie monitorowano	22	11

* wg danych z Warmińsko-Mazurskiego Kuratorium Oświaty w Olsztynie jest to liczba dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Priorytet III: Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami.

Cel operacyjny nr 3: Zwiększenie aktywności osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy.

Osoby z niepełnosprawnością stanowią grupę zróżnicowaną pod względem jej stopnia i rodzaju, co powoduje konieczność indywidualizowania pomocy adresowanej do tych osób w zakresie aktywizacji zawodowej. Z tego względu oraz z uwagi na stale utrzymujący się wysoki stopień bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim, zła sytuacja na rynku pracy dotyka w pierwszej kolejności właśnie te osoby.

Problem ten został uwzględniony w *Zaktualizowanej Strategii Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich w Województwie Warmińsko-Mazurskim do 2025 roku* oraz regionalnych planach działań na rzecz zatrudnienia na poszczególne lata. Działania na rzecz wyrównywania szans zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami w sposób bezpośredni zostały zawarte w Priorytecie III – Włączenie zawodowe i społeczne osób zagrożonych wykluczeniem ww. Strategii. Są one ukierunkowane na integrację grup defaworyzowanych z rynkiem pracy, ograniczenie poziomu wykluczenia zawodowego i społecznego mieszkańców oraz zwiększenie dostępności miejsc pracy i usług społecznych. Potrzeba aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami corocznie znajduje również odzwierciedlenie w Regionalnym Planie Działań na rzecz Zatrudnienia w Województwie Warmińsko-Mazurskim - poprzez określenie tej grupy jako priorytetowej, a także realizację działań ukierunkowanych na ułatwienie jej dostępu do rynku pracy.

Rehabilitacja zawodowa ma na celu ułatwienie osobie z niepełnosprawnością uzyskania i utrzymania odpowiedniego zatrudnienia oraz awansu zawodowego, między innymi poprzez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy.

Wg stanu na 31 grudnia 2022 roku w województwie warmińsko-mazurskim w powiatowych urzędach pracy zarejestrowanych było 3 757 osób z niepełnosprawnościami, mniej o 134 niż przed rokiem, ale o 298 więcej niż w 2020 roku.

Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystająca z usług urzędów pracy jest zróżnicowana przestrzennie. W 2022 roku najwięcej osób z omawianej grupy zarejestrowanych było w powiecie ostródzkim (371) i w Elblągu (292). Najmniej figurowało w rejestrach urzędów pracy w powiecie węgorzewskim i gołdapskim, odpowiednio: 46 i 67 osób.

Wśród osób z niepełnosprawnościami bezrobotnych i poszukujących pracy i niepozostających w zatrudnieniu biorąc pod uwagę różne kryteria, podobnie jak w latach 2020-2021, w 2022 roku przeważają:

- mężczyźni, którzy w liczbie 2 139 osób stanowili 56,9% grupy,
- mieszkańcy miast – 57,40% (2 158 osób)

Trudną sytuację na rynku pracy osób z niepełnosprawnościami pogłębia brak doświadczenia zawodowego i odpowiednich kwalifikacji zawodowych. Według stanu na koniec grudnia 2022 roku ponad 25% niepełnosprawnych bezrobotnych (1 052 osoby) nie posiadało kwalifikacji zawodowych, zaś 18% (672 osoby) nie miało doświadczenia zawodowego.

Zarejestrowane w urzędach pracy osoby z niepełnosprawnościami to w większości osoby z niskim poziomem wykształcenia. Największa liczba bezrobotnych (1 224 osoby), czyli 32,6% ogółu legitymowało się świadectwem zasadniczej szkoły zawodowej. Grupa 1 296 osób z wykształceniem podstawowym bądź nieukończonym podstawowym stanowiła 34,5%.

Biorąc pod uwagę powyższe, w celu zwiększenia aktywności osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy, w monitorowanym okresie realizowano niżej wymienione zadania.

Cel realizowano poprzez następujące działania:

- ✓ Podejmowano działania aktywizujące osoby z niepełnosprawnościami, z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji o charakterze zawodowym.
  - działania aktywizujące osoby z niepełnosprawnościami, dofinansowane w ramach RPO WiM 2014-2020:
    - Zadania na rzecz aktywizacji bezrobotnych osób z niepełnosprawnością realizowały w głównej mierze powiatowe urzędy pracy.

Koordynatorem był Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie, który w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 dofinansował działania aktywizujące osoby z niepełnosprawnościami, z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji o charakterze zawodowym.

W ramach ww. projektów, w latach 2021-2022, wsparciem objęto łącznie 456 osób, z tego 332 podjęły zatrudnienie, a 107 uzyskało kwalifikacje zawodowe. W porównaniu do roku 2020 znacznie spadła liczba osób objętych wsparciem, w tym osób które podjęły zatrudnienie, czy uzyskały kwalifikacje.
    - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie podejmował działania, w ramach Osi Priorytetowej 11 Włączenie społeczne Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, finansowane ze środków EFS, z zastosowaniem instrumentów aktywnej integracji o charakterze społecznym, zawodowym, zdrowotnym, edukacyjnym mające na celu przywrócenie osobom wykluczonym oraz zagrożonym wykluczeniem społecznym możliwości lub zdolności zatrudnienia.

W 2021 roku w zakresie powyższych działań realizowano 11 projektów skierowanych wyłącznie do osób z niepełnosprawnościami (184 osoby) na łączną kwotę ponad 10,5 miliona złotych oraz 105 projektów, w których uczestniczyły również osoby z niepełnosprawnościami (894 osoby) na łączną kwotę wydatków kwalifikowalnych nieco ponad 80 milionów złotych.

W 2022 roku w zakresie powyższych działań realizowano 11 projektów skierowanych wyłącznie do osób z niepełnosprawnościami (349 osób) na łączną kwotę wydatków kwalifikowalnych ponad 4,5 miliona złotych oraz 66 projektów, w których uczestniczyły również osoby z niepełnosprawnościami (894 osób) na łączną kwotę wydatków kwalifikowalnych blisko 6,3 miliona złotych.

- Działania aktywizujące osoby z niepełnosprawnościami finansowane są z różnych źródeł. Obok środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, przeznacza się na ten cel również środki Funduszu Pracy, PFRON, POWER, EFS czy własne samorządów powiatów. W latach 2021-2022 roku realizowano liczne projekty/zadania dzięki czemu 1 089 osób (489 w 2021 i 580 w 2022 roku) skorzystało z różnych instrumentów aktywnej integracji, w tym ze szkoleń, pośrednictwa pracy, poradnictwa, staży, robót publicznych, prac interwencyjnych, społecznie użytecznych, zatrudnienia wspieranego, bonu na zasiedlenie, badań lekarskich, dofinansowania wyposażenia stanowiska pracy, jednorazowego przekazania środków na podjęcie działalności gospodarczej, dofinansowania do oprocentowania kredytu, studiów podyplomowych. Nie wskazano środków przeznaczonych na ten cel, ponieważ powiatowe urzędy pracy, ze względu na trudności w wyodrębnianiu kwot przeznaczonych na aktywizację osób z niepełnosprawnościami, w większości wypadków wykazały limity przeznaczone na zadania dla wszystkich bezrobotnych.
- ✓ Wspierano rozwój samozatrudnienia osób z niepełnosprawnościami.
- W każdym roku sprawozdawczym zorganizowano 4 szkolenia, w których uczestniczyło po 9 osób z niepełnosprawnościami, spośród których w 2021 roku 8 podjęło działalność gospodarczą subsydiowaną, natomiast w 2022 roku – 9 osób.
  - W latach 2021-2022 dofinansowywano podjęcie działalności gospodarczej. Na ten cel, ze środków PFRON, Funduszu Pracy, EFS, POWER, RPO WiM oraz rezerwy MRPiPS, przeznaczono łącznie 715 643 złotych, dzięki czemu 95 osób z niepełnosprawnościami otrzymało jednorazową pomoc finansową. W 2022 roku w porównaniu do roku ubiegłego wzrosła o 7 osób liczba osób z niepełnosprawnościami, którym przyznano dofinansowanie, jak również wartość przyznanego dofinansowania o ponad 357 tysięcy złotych.

✓ Inicjowano tworzenie podmiotów ekonomii społecznej wspomagających proces rehabilitacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami, w tym z zaburzeniami psychicznymi (CIS, KIS, ZAZ, spółdzielnie socjalne).

- Warsztaty Terapii Zajęciowej.

Na koniec 2022 roku w każdym powiecie województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonowały warsztaty terapii zajęciowej. Są one prowadzone głównie przez fundacje i stowarzyszenia, a ich koszty współfinansowane przede wszystkim ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, a także ze środków powiatu, w którym dany warsztat funkcjonuje (koszty ich działania w latach 2021-2022 wyniosły ponad 79 mln.). Ogółem 35 warsztatów skupia 1 493 uczestników. W okresie sprawozdawczym, liczba tych placówek jest niezmienna, natomiast zwiększyła się w nich liczba uczestników (w 2021 roku wzrost o 3 osoby, w 2022 – o 9 osób).

W latach 2021-2022 na terenie województwa realizowany był program *Aktywny Samorząd* - obszar F - utworzenie warsztatów terapii zajęciowej oraz przeciwdziałanie degradacji infrastruktury istniejących warsztatów terapii zajęciowej), w ramach którego 6 powiatów otrzymało dofinansowanie na łączną kwotę 729 tysięcy złotych.

- Centra Integracji Społecznej.

Według stanu na 31 grudnia 2022 roku w rejestrze Wojewody Warmińsko-Mazurskiego wpisanych było 10 Centrów Integracji Społecznej (liczba stała od 2018 roku), działających w Olsztynie, Mrągowie, Braniewie, Ełku (2), Elblągu (2), Giżycku, Piszcu oraz Białej Piskiej.

Działalność 8 centrów prowadzona jest przez organizacje pozarządowe, a pozostałych dwóch - przez jednostki samorządu terytorialnego.

- Kluby Integracji Społecznej

Z informacji uzyskanej z Wydziału Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie (Rejestr Klubów Integracji Społecznej w Województwie Warmińsko-Mazurskim – stan 31.12 2022 roku) wynika, iż w naszym regionie zarejestrowanych jest 45 klubów integracji społecznej, tj. o dwa mniej w porównaniu do roku 2021. Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego zarejestrowane są dwa młodzieżowe KIS (w Iławie i Olsztynku).

Podmiotami prowadzącymi KIS-y są głównie ośrodki pomocy społecznej (40 KIS), 5 KIS zostało założonych przez organizacje pozarządowe. Najwięcej KIS zarejestrowanych jest w powiecie olsztyńskim (11), w powiecie kętrzyńskim (6), w powiecie iławskim (5). W czterech powiatach regionu (działdowskim, gołdapskim, ostródzkim, ełckim) kluby integracji społecznej nie funkcjonują.

W wyniku badania ankietowego, przeprowadzonego w II kwartale 2022 roku w ramach projektu pozakonkursowego Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej

pt. „Ekonomia Społeczna na Warmii i Mazurach”, ustalono, iż w 2022 roku aktywnie działało 28 Klubów Integracji Społecznej, których uczestnikami były również osoby z niepełnosprawnościami (103).

Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z wszelkich usług KIS (np. grupa wsparcia – kręgi wsparcia, osoby korzystające doraźnie z usług KIS) wynosiła w 2022 roku 165.

- Zakłady Aktywności Zawodowej

W roku 2022 Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego dofinansował, ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, koszty działania 9 zakładów aktywności zawodowej, tj. w Giżycku, Elblągu, Biskupcu, Kamionku Wielkim, Olsztynie, Ostródzie, Bartoszycach, Piszcu oraz w Nidzicy, na kwotę 8 464 500,00 złotych, a także ze środków budżetu Województwa, koszty ich działania w kwocie 600 000 złotych (w 2021 roku odpowiednio: 7 625 000 zł i 490 000 zł.).

Łącznie Zakłady te na koniec 2022 roku zatrudniały 422 osoby, w tym 302 ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

W porównaniu do roku 2021, liczba zatrudnionych w zakładach aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami nieznacznie zmalała.

- Spółdzielnie socjalne

Na koniec 2022 roku na Warmii i Mazurach (według danych ROPS) w 18 powiatach działały aktywnie 64 spółdzielnie socjalne. Tylko na terenie powiatu mrągowskiego od 2022 roku nie funkcjonuje żadna spółdzielnia, gdyż ostania tam zarejestrowana poddała się likwidacji.

Spółdzielnia socjalna to również miejsce pracy dla osób z niepełnosprawnościami. Wśród 47 ankietowanych spółdzielni socjalnych, 15 podmiotów zatrudniało łącznie 31 osób z niepełnosprawnościami, w tym 21 kobiet.

- W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej kontynuował wdrażanie III edycji projektu pozakonkursowego "Ekonomia społeczna na Warmii i Mazurach". Głównym celem projektu jest rozwój ekonomii społecznej na Warmii i Mazurach poprzez koordynację działań inicjujących i rozwijających współpracę podmiotów i instytucji regionalnych i lokalnych. W 2022 roku odbyły się między innymi spotkania Regionalnej Platformy Współpracy na Rzecz Rozwoju Ekonomii Społecznej, których głównym celem było dalsze wzmacnianie sieci kooperacji podmiotów reintegracyjnych oraz wymiana doświadczeń i informacji w zakresie współpracy międzyinstytucjonalnej podmiotów reintegracyjnych w obszarze usług społecznych. Uczestnicy spotkań zapoznali się z prelekcjami o szerokim spektrum tematycznym w obszarze ekonomii społecznej i solidarnej. W 2022 roku Platforma zrzeszała 95 podmiotów ekonomii społecznej. Do sieci kooperacji podmiotów reintegracyjnych należą: Kluby Integracji

Spółecznej, Centra Integracji Społecznej, Zakłady Aktywności Zawodowej, Warsztaty Terapii Zajęciowej oraz Środowiskowe Domy Samopomocy. Cyklicznie odbywały się również spotkania członków Rady Programowej Regionalnej Platformy Współpracy na Rzecz Rozwoju Ekonomii Społecznej.

✓ Wspierano tworzenie miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami.

- W celu zwiększenia szans na zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami powiatowe urzędy pracy podejmowały szereg działań, w tym:
  - popularyzowały wśród pracodawców możliwości i korzyści z zatrudniania tych osób,
  - udzielały wsparcia finansowego, w tym ze środków PFRON, Funduszu pracy i EFS pracodawcom zatrudniającym te osoby, w tym z przeznaczeniem na przystosowanie stanowisk pracy, zakup wyposażenia, dofinansowanie zatrudnienia pracownika pomagającego zatrudnionej osobie z niepełnosprawnością,
  - popularyzowały wśród bezrobotnych osób możliwość uzyskania pomocy (szkolenia, dofinansowanie) przy rozpoczynaniu działalności gospodarczej.
- W 2022 roku zaktywizowano 2 553 bezrobotne oraz poszukujące pracy i niepozostające w zatrudnieniu osoby z niepełnosprawnościami, z tego:
  - 2 122 podjęły zatrudnienie,
  - 62 osoby skorzystały ze szkoleń,
  - 225 osób odbyło staż zawodowy,
  - 144 osoby skierowano do prac społecznie użytecznych.

W porównaniu do roku 2020, zaobserwowano wzrost we wszystkich formach aktywizacji. Zgodnie z danymi Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie, pracodawcy w 2022 roku zgłosili do powiatowych urzędów pracy więcej wolnych miejsc pracy i aktywizacji zawodowej, ale mniej niż w 2021 roku.

- Ważną rolę w zatrudnianiu osób z niepełnosprawnościami pełnią zakłady pracy chronionej. Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego na koniec 2022 roku funkcjonowało 30 zakładów, które łącznie zatrudniały 2 423 osoby. W porównaniu do roku 2021, zmniejszyła się ich liczba o 5, a także zanotowano spadek liczby zatrudnionych w nich osób z niepełnosprawnościami o 421 osób. Wsparcia finansowego funkcjonowania tych zakładów udzielał Oddział Warmińsko-Mazurski Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Olsztynie.

W 2022 roku zrefundowano koszty administracyjne zakładów pracy chronionej w kwocie 152 288 złotych oraz koszty transportowe w wysokości 108 601 złotych. Środki te pochodziły z PFRON.

✓ Organizowano szkolenia, treningi aktywizujące i treningi pracy, motywujące osoby z niepełnosprawnościami do podejmowania aktywności zawodowej.

- W 2022 roku powiatowe urzędy pracy przeprowadziły 50 treningów/szkoleń motywujących osoby z niepełnosprawnościami do podejmowania aktywności zawodowej, z których skorzystało 668 osób. W porównaniu do roku ubiegłego wzrosła zarówno liczba treningów (o 10), jak i liczba osób uczestniczących w szkoleniu/treningu (o 626).

✓ Wspierano poradnictwo zawodowe połączone z ukierunkowaniem zawodowym i szkoleniowym oraz pośrednictwem pracy dla osób z niepełnosprawnościami.

W latach 2021-2022 świadczone usługi poradnictwa i pośrednictwa pracy, z których łącznie skorzystało prawie 5 tysięcy osób z niepełnosprawnościami.

✓ Promowano i upowszechniano dobre praktyki w zakresie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami.

W latach 2021-2022 powiatowe urzędy pracy podejmowały inicjatywy i przedsięwzięcia służące promowaniu i upowszechnianiu dobrych praktyk, w tym:

- zorganizowano Elbląskie Targi Pracy i Edukacji (charakter otwarty),
- zorganizowano zajęcia pod tytułem „Nowoczesne metody aktywnego poszukiwania pracy”, których celem było poznanie nowoczesnych metod poszukiwania pracy, tj. networking, budowanie własnej marki oraz wirtualne targi pracy,
- kierownik Filii Biskupiec udzielił wywiadu dla Radia SoVo na temat możliwości aktywizacji osób z niepełnosprawnościami. Radio SoVo to radio internetowe prowadzone przez redaktorów z Niepełnosprawnością Intelktualną. Tematem przewodnim audycji była praca,
- promowano projekty realizowane na rzecz osób z niepełnosprawnościami przez inne instytucje, np.:
  - Warmińsko-Mazurski Sejmik Osób Niepełnosprawnych – Centrum Informacyjno-Poradnicze dla osób Niepełnosprawnych,
  - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych Oddział Warmińsko-Mazurski -programy: „Powrót do zdrowia – Powrót do pracy”, „Samodzielność-Aktywność-Mobilność”,
  - Fundację Wsparcia Nauki i Biznesu - „Uniwersytet Ludowy miejscem integracji mieszkańców MOF Olsztyna”,
  - Fundacji Aktywnej Rehabilitacji - „Kompleksowa aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnością szansą na podjęcie i utrzymanie zatrudnienia II”,

- Fundacji Aktywizacji Zawodowej Osób Niepełnosprawnych „Katalizator Twojej Kariery”,
- zorganizowano Konferencję „Kierunek Przyszłość”, połączoną z targami aktywizacji społeczno-zawodowej, których odbiorcami była młodzież z niepełnosprawnościami oraz jej rodzice. Uczestniczyli w nich także przedstawiciele Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie, Miejskiego Urzędu Pracy, zakładów aktywności zawodowej. W trakcie wydarzenia swoje stoisko mieli m.in. przedstawiciele Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie reprezentowani przez pośredników pracy i doradcę zawodowego. Odwiedzający mieli możliwość uzyskania informacji nt. specyfiki lokalnego rynku pracy, zasad pisania cv, wymagań stawianych przez pracodawców na poszczególne stanowiska, a także możliwość zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami na otwartym rynku pracy. Mogli też umówić się na poradę zawodową do Centrum Informacji Planowania Kariery Zawodowej w Olsztynie,
- w Mrągowie zorganizowano spotkanie dla osób z niepełnosprawnościami z trenerami pracy, w celu przedstawienia projektu „Zatrudnienie wspomagane VI”, jego celów i założeń.

Tabela 4. Wskaźniki osiągnięcia celu.

Lp.	Nazwa wskaźnika	2020	2021	2022
1	Liczba instrumentów aktywnej integracji o charakterze zawodowym, skierowanych do osób z niepełnosprawnościami.	nie monitorowano	20	20
2	Liczba osób z niepełnosprawnościami zatrudnionych w podmiotach ekonomii społecznej.*	305	305	302
3	Liczba osób z niepełnosprawnościami bezrobotnych, poszukujących pracy i niepozostających w zatrudnieniu, które podjęły prace, w tym w ramach samozatrudnienia.	1 790	1 980	2 122
4	Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających ze szkoleń, treningów aktywizujących i treningów pracy.	209	42	668

*Dotyczy tylko osób z niepełnosprawnościami zatrudnionych w zakładach aktywności zawodowej, brak danych na temat zatrudnienia w spółdzielniach socjalnych.

5. Priorytet IV: Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Cel ogólny: Poprawa zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym osobom z niepełnosprawnościami.

Podstawowym aktem prawnym określającym środki służące zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami oraz obowiązki podmiotów publicznych w tym zakresie jest *ustawa z dnia 19 lipca 2019 roku o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami*, zgodnie z którą, podmioty te winny zapewnić dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami przez stosowanie uniwersalnego projektowania, nowych rozwiązań lub racjonalnych usprawnień w usuwaniu istniejących barier. W myśl ustawy osobą ze szczególnymi potrzebami jest osoba, która ze względu na swoje cechy zewnętrzne lub wewnętrzne, albo ze względu na okoliczności, w których się znajduje, musi podjąć dodatkowe działania lub zastosować dodatkowe środki w celu przezwyciężenia bariery, aby uczestniczyć w różnych sferach życia na zasadzie równości z innymi osobami.

Wyżej wymieniony akt prawny wskazuje minimalne wymagania służące zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w zakresie:

- 1) dostępności architektonicznej,
- 2) dostępności informacyjno-komunikacyjnej.

Natomiast, wymagania w zakresie dostępności cyfrowej, zostały określone w *ustawie z dnia 4 kwietnia 2019 roku o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych*.

Spełnienie powyższych wymagań ma na celu poprawę warunków życia i funkcjonowania obywateli ze szczególnymi potrzebami, narażonych na marginalizację lub dyskryminację ze względu na niepełnosprawność lub obniżony poziom sprawności z powodu wieku czy choroby. Rozwiązania przewidziane w wyżej wymienionych ustawach realizują zapisy Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, zobowiązujące do zapewnienia takim osobom praw na równi z innymi obywatelami.

W związku z powyższym, liczne działania w zakresie poprawy dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami do obiektów użyteczności publicznej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, zostały podjęte między innymi przez: Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, jednostki organizacyjne Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego (jednostki budżetowe, instytucje kultury oraz podmioty lecznicze) oraz gminne i powiatowe jednostki samorządowe województwa warmińsko-mazurskiego.

Cel realizowano poprzez następujące działania:

✓ Inicjowano podejmowanie działań zmierzających do zapewnienia dostępności architektonicznej, cyfrowej i informacyjno-komunikacyjnej osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym osobom z niepełnosprawnościami.

- W latach 2021-2022 podejmowano działania w zakresie zapewnienia dostępności do usług świadczonych przez Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Zadania w tym zakresie realizowane były przez merytoryczne departamenty urzędu, bezpośrednio odpowiedzialne za poszczególne działania.

Tabela 5. Działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami podjęte w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie w latach 2021-2022.

L.p.	Zadanie	Podjęte działania
1.	Monitoring deklaracji dostępności umieszczonych w serwisach internetowych Urzędu Marszałkowskiego.	Zweryfikowano treści zawarte w opublikowanych na stronach internetowych należących do Urzędu Marszałkowskiego deklaracjach dostępności w zakresie niezbędnych informacji, w tym w szczególności informacji o dostępie do budynków Urzędu.
2.	Zapewnienie miejsca parkingowego dla osób z ograniczoną sprawnością ruchową.	Wyznaczono i oznakowano miejsce parkingowe dla osób z niepełnosprawnościami, zlokalizowane nieopodal wejścia do budynku głównego Urzędu (od strony ul. Kościuszki - wejście dedykowane dla osób ze szczególnymi potrzebami) oraz na parkingu wewnętrznym przy wejściu do budynku przy ul. Partyzantów 24.
3.	Wskazanie wejścia dedykowanego osobom ze szczególnymi potrzebami.	Wskazano i oznakowano wejście do budynku głównego dedykowane osobom ze szczególnymi potrzebami (wejście od strony ul. Kościuszki), na wysokości optymalnej dla osób poruszających się na wózkach.
4.	Ułatwienie dostępu, osobom ze szczególnymi potrzebami, do budynku przy ul. Emilii Plater 1.	Zamontowano samozamykacz i dokonano regulacji tak, by umożliwić otwarcie drzwi przy użyciu mniejszego nakładu siły. Obniżono przycisk do wysokości umożliwiającej skorzystanie z dzwonka osobom ze szczególnymi potrzebami.

L.p.	Zadanie	Podjęte działania
5.	Dostosowanie dróg komunikacyjnych pionowych i poziomych oraz wejść do pomieszczeń z uwzględnieniem potrzeb osób słabowidzących oraz niewidomych (obiekty: ul. E. Plater 1, Głowackiego 17, Kościuszki 89/91).	Zastosowano wizualne oznaczenia kontrastowe na co najmniej pierwszym i ostatnim stopniu biegu schodów. Czytelnie oznakowano kondygnacje obiektu, a także jednolicie pomieszczenia, poprzez zastosowanie oznaczeń wypukłych oraz alfabetu Braille'a na drzwiach pomieszczeń.
6.	Wyposażenie punktów informacyjnych Urzędu w urządzenia wspomagające słyszenie.	Zakupiono, dla osób słabosłyszących, 3 pętle indukcyjne oraz odpowiednio oznakowano punkty informacyjne Urzędu.
7.	Zapewnienie informacji o zakresie działalności Urzędu w sposób dostępny dla osób ze szczególnymi potrzebami.	Zamieszczono na stronie internetowej Urzędu informacje o zakresie jego działalności w postaci tekstu odczytywalnego maszynowo oraz nagrania w PjM.
8.	Zapewnienie równomiernego oświetlenia w budynku przy ul. Bema 3.	Uzupełniono oprawy świetlne w celu zapewnienia równomiernego oświetlenia w miejscach niebezpiecznych - przy wejściu do windy oraz przy schodach.
9.	Zapewnienie możliwości komunikowania się z Urzędem przy pomocy tłumacza języka migowego lub tłumacza przewodnika oraz innych środków komunikowania.	Zawarto umowy z tłumaczem języka migowego oraz tłumaczem-przewodnikiem SKOgn (System Komunikacji Osób Głuchoniewidomych) na świadczenie usług tłumaczeń pomiędzy Urzędem a osobami ze szczególnymi potrzebami. Wskazano na stronie internetowej Urzędu inne dostępne środki, zapewniające komunikowanie się osób ze szczególnymi potrzebami (dedykowana poczta elektroniczna, SMS, MMS).
10.	Zapewnienie dostępności do Urzędu, poprzez zastosowanie, w uzasadnionych przypadkach, dostępu alternatywnego.	Dokonano przeglądu i określono potrzeby oraz opracowano i wdrożono sposoby postępowania pracowników Urzędu w zakresie zapewnienia ewentualnego dostępu alternatywnego.
11.	Działania informacyjne na rzecz poprawy dostępności.	Przeprowadzono spotkania popularyzujące wśród pracowników Urzędu zasady tworzenia dokumentów dostępnych cyfrowo.
12.	Zapewnienie informacji dotyczącej rozkładu pomieszczeń w budynku.	Oznakowano (w sposób czytelny i zrozumiały) najczęściej użytkowane pomieszczenia odwiedzane przez klientów zewnętrznych (Kancelaria ogólna, Sekretariat Departamentu Organizacyjnego).

L.p.	Zadanie	Podjęte działania
13.	Informacja o dostępności pomieszczenia dla rodziców/opiekunów z dziećmi.	Zamieszczono informację o możliwości korzystania z pomieszczenia dla rodziców/opiekunów z dziećmi.
14.	Dostosowanie funkcjonalności toalet przeznaczonych dla osób z niepełnosprawnościami.	Wykonano instalację przywoływania pomocy w nagłych wypadkach, zamontowano zamek umożliwiający awaryjne otwarcie z zewnątrz, zamontowano umywalki oraz baterie ułatwiające korzystanie przez osoby poruszające się na wózkach, wymieniono poręcze wspomagające poruszanie się przez osoby z niepełnosprawnościami, zamontowano podajniki mydła/papieru na wysokości umożliwiającej swobodne korzystanie z nich przez osoby poruszające się na wózkach oraz o niskim wzroście, zapewniono niezbędną powierzchnię manewrową dla osób poruszających się na wózkach, zastosowano urządzenia sanitarne (umywalka, toaleta, bateria z przedłużonym uchwytem) dostosowane do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, zamontowano poręcze wspomagające korzystanie z toalety przez osoby ze szczególnymi potrzebami.
15.	Oznakowanie wejść do budynków Urzędu.	Umieszczono informacje o możliwości wejścia do budynków z psem asystującym.
16.	Oznakowanie pomieszczeń dla osób z niepełnosprawnościami	Oznakowano toalety przeznaczone dla osób z niepełnosprawnościami.

(Źródło: dane z Departamentu Organizacyjnego oraz Administracji i Obsługi Urzędu)

- Jedynie 19% starostw powiatowych deklaruje, że spełnia wymogi w zakresie dostępności architektonicznej do swoich urzędów. Natomiast 38% przebadanych jednostek zapewnia dostępność cyfrową oraz informacyjno-komunikacyjną.

W celu poprawy dostępności (zarówno architektonicznej, cyfrowej jak i informacyjno-komunikacyjnej) 12 powiatów w 2022 podjęło działania w tym zakresie.

33% obiektów nie spełnia wymagań w zakresie dostępności architektonicznej (w 2020 roku było to aż 57%), a 24% jednostek w zakresie dostępności informacyjno-komunikacyjnej (było 52%). Najbardziej, w porównaniu do roku 2020, poprawiła się dostępność cyfrowa tych urzędów, gdyż wskaźnik podmiotów, które nie spełniają warunków spadł o 38%.

Od 38-52% podmiotów częściowo spełnia warunki dostępności, co pozwala przypuszczać, że w kolejnych latach poprawi się do nich dostępność.

- 13% samorządów gminnych deklaruje, że na koniec 2022 roku spełnia wymogi w zakresie dostępności architektonicznej, 30% w zakresie dostępności cyfrowej. Natomiast dostępność informacyjno-komunikacyjna (podobnie jak architektoniczna) jest na niskim - 16% poziomie.

W latach 2021-2022 75 gmin województwa warmińsko-mazurskiego podjęło działania mające na celu poprawę dostępności architektonicznej, informacyjno-komunikacyjnej i cyfrowej.

We wszystkich obszarach (w porównaniu do roku 2020) spadł wskaźnik dotyczący nie spełnienia wymogów przez te jednostki, na rzecz częściowego spełnienia warunków przez te urzędy.

- około 35% jednostek organizacyjnych Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego deklaruje, że spełnia wymogi w zakresie dostępności architektonicznej oraz cyfrowej, a zaledwie 20% dostępności informacyjno-komunikacyjnej.

W porównaniu do roku 2020 znacznie spadła liczba jednostek, które nie spełniają wymagań w zakresie dostępności architektonicznej, większość deklaruje, że ich jednostki częściowo spełniają warunki we wszystkich dziedzinach, zatem ten wskaźnik uległ znacznemu zwiększeniu.

Działania w celu poprawy dostępności architektonicznej podjęto w 2022 roku 45% - 18 jednostek, cyfrowej 53% - 21 jednostek (w 2021 roku w obydwu przypadkach 58% - 22 jednostki), natomiast informacyjno-komunikacyjnej 40% - 16 jednostek (w 2021 roku było to ponad 47% - 18 jednostek). Zatem w porównaniu do roku poprzedniego liczba jednostek organizacyjnych Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, które pojęły działania w celu poprawy dostępności zmalała.

- Na koniec 2022 roku 43% uczelni wyższych deklaruje, że spełnia wymogi w zakresie dostępności architektonicznej, 57% w zakresie dostępności informacyjno-komunikacyjnej, a 64% cyfrowej.

Z uzyskanych odpowiedzi z uczelni wyższych działających na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, wynika, że najwięcej uczelni (64%) podjęło działania w celu poprawienia dostępności informacyjno-komunikacyjnej, cyfrowej 55% a architektonicznej tylko 45%.

✓ Dofinansowano zadania dotyczące zapewniania dostępności architektonicznej w obiektach służących rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami.

- Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, realizując zapisy art. 35 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych dofinansowywał, ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych będących

w dyspozycji Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, roboty budowlane w obiektach służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, w rozumieniu przepisów *ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku – Prawo budowlane*.

W latach 2021-2022 dofinansowano ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych roboty budowlane w 8 obiektach, łącznie na ponad 5,1 miliona złotych na:

w 2021 roku:

- zmianę sposobu użytkowania zaplecza sanitarno-socjalnego hali sportowej na salę rehabilitacyjną dla uczestników SION w Bartoszychach,
- dokończenie budowy Domu Pomocy Społecznej *Misericordia II* wraz z centrum rehabilitacyjnym w Ełku przy ul. ks. prał. Mariana Szczęsnego 3,

oraz trzy inwestycje w ramach umów wieloletnich:

- rozbudowę Centrum Edukacyjno-Rehabilitacyjno-Zawodowego na potrzeby realizacji usług opiekuńczo-rehabilitacyjnych dla osób z niepełnosprawnością w Biskupcu,
- budowę Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego wraz z centrum rehabilitacji w Łławie przy ul. Sucharskiego - etap I,
- budowę sali sportowej z zapleczem i jadalnią, dla osób niepełnosprawnych, w tym dzieci i młodzieży do rehabilitacji i rekreacji w miejscowości Goryń gmina Kisielice.

w 2022 roku:

- rozbudowę bazy rehabilitacyjnej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Ostródzie,
- rozbudowę podjazdu dla niepełnosprawnych i schodów zewnętrznych wraz z zabezpieczeniem przeciwwilgociowym ściany budynku oraz dostarczenie i montaż dźwigu dla osób z niepełnosprawnościami w Elblągu,
- montaż windy w istniejącym szybie budynku Ośrodka Panorama Dudki dla osób niepełnosprawnych w Giżycku.

Z dofinansowanych w monitorowanym okresie obiektów służących rehabilitacji skorzysta rokrocznie około 1 000 osób z niepełnosprawnościami. Realizacja przedmiotowego zadania stworzyła tym osobom lepsze warunki do kompleksowej rehabilitacji w miejscu zamieszkania.

✓ Likwidowano bariery architektoniczne, techniczne i w komunikowaniu się, w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnościami.

- Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnościami, należy do zadań powiatu i jest realizowana przez powiatowe centra pomocy rodzinie.

Tabela 6. Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnościami.

Dofinansowanie likwidacji barier	Liczba pozytywnie rozpatrzonych wniosków			Liczba osób z niepełnosprawnościami, które skorzystały z dofinansowania			Kwota dofinansowania [zł]		
	Lata realizacji	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021
architektonicznych	401	427	373	387	411	368	3 475 525	4 272 027	4 282 710
w komunikowaniu się	824	910	582	808	906	587	1 550 834	1 933 280	1 275 215
technicznych	290	362	325	312	360	325	1 048 837	1 360 066	1 397 007
Razem	1 515	1 699	1280	1 507	1 677	1 280	6 075 196	7 565 373	6 954 932

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

Łącznie w latach 2021-2022 przekazano na ten cel, ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, ponad 14,5 miliona złotych, a wsparciem objęto ponad 2,9 tysięcy osób z niepełnosprawnościami.

- W latach 2021-2022 powiaty realizowały program *Aktywny Samorząd*, adresowany do indywidualnych osób z niepełnosprawnościami, według następujących modułów:

Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową:

Obszar A – likwidacja bariery transportowej,

Obszar B – likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym,

Obszar C – likwidacja barier w poruszaniu się (wózki i protezy),

Obszar D – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej.

Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.

Należy podkreślić, że wszystkie powiaty województwa warmińsko-mazurskiego (21) przystąpiły do realizacji tego programu.

W latach 2021-2022, w ramach programu *Aktywny Samorząd*, dofinansowano ponad 2,6 tysięcy wniosków na ponad 11,9 milionów złotych.

- W ramach *Programu wyrównania różnic między regionami III* samorzady powiatów mają możliwość dofinansować ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, likwidację barier komunikacyjnych w urzędach, placówkach edukacyjnych lub środowiskowych domach samopomocy (obszar B) oraz barier transportowych w placówkach służących rehabilitacji, warsztatach terapii zajęciowej i gminach, które dowożą osoby z niepełnosprawnościami do znajdujących się poza ich terenem placówek służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych (obszar D).

W latach 2021-2022 łącznie 14 powiatów skorzystało z dofinansowania likwidacji barier komunikacyjnych, tj. bartoszycki, braniewski, działdowski, ełcki, gołdapski, iławski, lidzbarski, mrągowski, nowomiejski, olecki, olsztyński, ostródzki, piski i miasto Elbląg, natomiast bariery transportowe likwidowano w powiecie bartoszyckim, braniewskim, działdowskim, elbląskim, ełckim, giżyckim, iławskim, kętrzyńskim, lidzbarskim, mrągowskim, nidzickim, oleckim, olsztyńskim, ostródzkim, szczycieńskim i miasto Olsztyn.

Na przestrzeni dwóch ostatnich lat na likwidację barier w województwie warmińsko-mazurskim w ramach *Programu wyrównania różnic między regionami III* wykorzystano ponad 6,3 miliona złotych. Kwota dofinansowania likwidacji barier komunikacyjnych w monitorowanym okresie utrzymywała się na podobnym poziomie. Natomiast środki wykorzystane na likwidację barier transportowych w 2022 roku w porównaniu do roku poprzedniego wzrosły o ponad 100%, analogicznie jak liczba powiatów uczestniczących w programie.

Tabela 7. Wskaźniki osiągnięcia celu.

Lp.	Nazwa wskaźnika	2020	2021	2022
1	Liczba podmiotów użyteczności publicznej, które podjęły działania mające na celu zapewnienie dostępności architektonicznej osobom z niepełnosprawnościami.	nie monitorowano	102	109
2	Liczba podmiotów użyteczności publicznej, które podjęły działania zmierzające do poprawy dostępności cyfrowej osobom z niepełnosprawnościami.	nie monitorowano	117	107
3	Liczba podmiotów użyteczności publicznej, podejmujących działania na rzecz zapewniania dostępności informacyjno-komunikacyjnej osobom z niepełnosprawnościami.	nie monitorowano	101	101
4	Liczba osób z niepełnosprawnościami, które skorzystały z dofinansowań likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się, w związku z ich indywidualnymi potrzebami.	1 507	1 677	1 280